

УДК 347.965.6

**ОКРЕМА УХВАЛА СУДУ ЯК ПРИВІД
ДЛЯ ПОРУШЕННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ
ВІДНОСНО АДВОКАТА: ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ**

**PRIVATE DEFINITION OF THE COURT
AS AN EXCUSE TO INITIATE DISCIPLINARY PROCEEDINGS
AGAINST A LAWYER: PRACTICAL PROBLEMS OF APPLICATION**

Заборовський В.В.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права
Ужгородського національного університету*

У статті досліджується питання про практичні проблеми застосування інституту окремої ухвали в якості приводу для порушення дисциплінарного провадження щодо адвоката. Аналіз правозастосовної практики суду свідчить про той факт, за яким значна кількість суддів при постановленні окремих ухвал не дотримуються законодавчо встановлених умов їх винесення. Робиться висновок про те, що основний недолік в даному випадку проявляється у відсутності належного обґрунтування та вмотивування таких окремих ухвал, оскільки суди досить часто обмежуються лише вказівкою на фактичну наявність таких обставин, не з'ясовуючи при цьому дійсних причин та умов, що сприяли вчиненню адвокатом дисциплінарного проступку.

Ключові слова: адвокат, дисциплінарна відповідальність, приводи для порушення дисциплінарного провадження, окрема ухвала суду (судді).

В статье исследуется вопрос о практических проблемах применения института частного определения в качестве повода для возбуждения дисциплинарного производства в отношении адвоката. Анализ правоприменительной практики суда свидетельствует о том факте, по которому значительное количество судей при вынесении отдельных постановлений не соблюдает законодательно установленных условий их вынесения. Делается вывод о том, что основной недостаток в данном случае проявляется в отсутствии надлежащего обоснования и мотивировки таких частных определений, поскольку суды довольно часто ограничиваются только указанием на фактическое наличие таких обстоятельств, не выясняя при этом истинных причин и условий, способствовавших совершению адвокатом дисциплинарного проступка.

Ключевые слова: адвокат, дисциплинарная ответственность, поводы для возбуждения дисциплинарного производства, частное определение суда (судьи).

In this paper, an analysis the legal nature of the institution of private determination as a pretext for initiating disciplinary proceedings against a lawyer. Analysis of the Court's jurisprudence indicates that fact on which a significant number of the judges when making decisions do not comply with certain statutory conditions of their issuance. The conclusion is that the main drawback in this case is manifested in the absence of proper justification and motivation of individual rulings, as the courts often confined to an indication of the actual existence of such circumstances, while the true figure out the causes and conditions that contributed to the commission of lawyer disciplinary offense.

Key words: lawyer, disciplinary liability, grounds for initiating disciplinary proceedings, private decision of the court (judge).

Актуальність теми. Одним із належних та допустимих приводів для порушення дисциплінарного провадження відносно адвоката є звернення суду (судді), в якому містяться відомості щодо поведінки адвоката, яка може бути підставою для дисциплінарної відповідальності. Актуальність даного дослідження полягає в тому, що найбільш вживаною формою такого звернення суду (судді) є саме окрема

ухвала суду (судді). Проте аналіз правозастосовної практики суду свідчить про той факт, за яким значна кількість суддів при постановленні окремих ухвал не дотримуються законодавчо встановлених умов їх винесення. Все це і вплинуло на вибір теми наукового дослідження.

Проблема визначення правової природи окремої ухвали, зокрема, в якості підстави для порушення

дисциплінарного провадження відносно адвоката, була предметом досліджень ряду науковців. Серед вчених, які досліджували окремі аспекти даної проблеми, доцільно виокремити праці О.О. Бусуріної, Т.В. Варфоломеевої, К.В. Гусарова, Л.В. Майорова, С.Ф. Сафулька, А.В. Рагуліна, Д.П. Фіолєвського, Ю.Ф. Чуйкова, І.Д. Якименко та ін.

Метою даної статті є аналіз практичних проблем застосування інституту окремої ухвали в якості приводу для порушення дисциплінарного провадження щодо адвоката. Основними завданнями є: проаналізувати правозастосовну практику українських судів щодо винесення окремої ухвали як форми звернення до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури для вжиття дієвих заходів щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності п'яти адвокатів.

Виклад основного матеріалу. В одній з наших наукових праць ми доходили до висновку про те, що позитивною є практика тих судів, які використовують окрему ухвалу в якості способу (форми) для звернення до кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури в разі вчинення адвокатами дисциплінарних проступків. Крім цього, ми робили висновок про те, що саме інститут окремої ухвали якомога більше відповідає правовій природі інституту приводів для порушення дисциплінарного провадження щодо адвоката [1, с. 172].

В даному випадку слід звернути увагу на те, що подібної позиції притримуються і ряд науковців, які зазначають, що окрема ухвала є «дієвим засобом запобігання правопорушенням» [2, с. 190], «ефективним засобом дотримання законності, забезпечення судом захисту прав і свобод людини» [3, с. 270], «непрямим способом забезпечення законності» [4, с. 472]. Заслуговує на увагу і думка О. Жого, яка зазначає, що «цей процесуальний інститут відомий ще з радянських часів і являє собою не власне судові повноваження судів, а деякі їхні наглядові, за своєю суттю, функції, спрямовані на підвищення правосвідомості та правопорядку» [5].

Про необхідність використання саме окремої ухвали в якості приводу для порушення дисциплінарного провадження відносно адвоката вказує і положення постанови Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 р. № 8 «Про незалежність судової влади» [6]. В п. 3 вказаної Постанови йде мова про те, що суди у всіх випадках втручання в їх діяльність і прояву неповаги до суду або судді повинні виносити окремі ухвали чи постанови, а якщо в таких діях вбачаються ознаки відповідного злочину – реагувати згідно з вимогами кримінально-процесуального законодавства України.

Особливість окремої ухвали полягає і в тому, що вона є «особливим видом правозастосовного акту» [7, с. 139], який «істотно відрізняється від інших ухвал суду першої інстанції, в яких обговорюються матеріальні й процесуальні права сторін й інших осіб, які беруть участь у справі. Окрема ухвала не впливає на розвиток і результат процесу і не стоюється питань, що безпосередньо стосуються до розгляду справи» [8, с. 100]. Вирізняльною рисою

окремої ухвали є й те, що в одній справі може бути постановлено декілька таких ухвал незалежно від характеру та значення інших судових актів, ухвалених по тій самій справі, стосовно тих самих учасників процесу. В той час як судові рішення може ухвалюватися лише одне [9, с. 23]. Крім цього, однією такою ухвалою може ініціюватися питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності не одного адвоката, а декількох. Показовим в даному випадку є окрема ухвала Окружного адміністративного суду м. Київ від 15 квітня 2013 р. (по справі № 826/1459/13-а) [10], яка була направлена до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури для вжиття дієвих заходів щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності п'яти адвокатів.

Але використовуючи такий спосіб (форму) звернення до відповідних регіональних кваліфікаційно-дисциплінарних комісій, як окрема ухвала, суди повинні врахувати й положення п. 4 вище вказаної Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику винесення судами окремих ухвал (постанов) у кримінальних справах» [11], в якій зазначено, що окрема ухвала (постанова) має бути обґрунтованою і вмотивованою. Вона може бути винесена тільки на підставі матеріалів, досліджених у суді, та має містити вказівку на дійсні причини й умови, які сприяли вчиненню злочину або іншого правопорушення. Необхідність належного обґрунтування окремої ухвали, на думку Л.В. Майорової, полягає в тому, що вона істотно зачіпає права та інтереси громадян і є актом застосування права, яке може бути винесено лише за наступних умов: 1) наявності обставин, що є підставами винесення окремих ухвал, які передбачені кримінально-процесуальним законом; 2) ці обставини повинні бути встановлені на основі зібраних по справі доказів; 3) дослідження доказів судом повинно бути всебічним, повним і об'єктивним [12, с. 19]. Ми повністю підтримуємо вказану думку і вважаємо за необхідне чітко продублювати вказану норму Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику винесення судами окремих ухвал (постанов) у кримінальних справах» у всіх процесуальних провадженнях.

На жаль, правозастосовна практика судів свідчить, що значна кількість суддів при постановленні окремих ухвал не дотримуються умови щодо належного їх обґрунтування та вмотивування, а обмежуються лише вказівкою на фактичну наявність таких обставин, не з'ясувавши при цьому дійсні причини та умови, що сприяли вчиненню, на думку суду, адвокатом дисциплінарного проступку. Так, окремою постановою Новгородківського районного суду Кіровоградської області від 19 грудня 2013 р. було встановлено факт неявки адвоката у судове засідання без поважних причин та повідомлено голів Кіровоградської та Запорізької обласних кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури про таку неявку. У зв'язку з неповним дослідженням обставин справи, а саме через нез'ясування фактичних причин неявки, вказану окрему постанову було скасовано

ухвалою Апеляційного суду Кіровоградської області від 11 березня 2014 р. (справа № 11/781/93/14) [13].

Подібна ситуація прослідковується і у випадку винесення окремої постанови Жовтневим районним судом м. Кривий Ріг від 13 вересня 2012 р., яку було адресовано голові Дніпропетровської обласної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури у зв'язку з неявкою адвоката в судове засідання. Але судом першої інстанції не було з'ясовано фактичні обставини справи, і у зв'язку з цим ухвалою Апеляційного суду Дніпропетровської області від 29 листопада 2012 р. (справа № 11/491/570/2012) [14] вказану окрему постанову було скасовано. Майже аналогічний випадок наявний і в ситуації, коли ухвалою Апеляційного суду Тернопільської області від 09 листопада 2011 р. (справа № 11-365/11) [15] було скасовано окрему постанову Тернопільського міськрайонного суду від 27 липня 2011 р. у зв'язку з необґрунтованістю фактичних обставин щодо прояву з боку адвоката неповаги до суду та наявності в його діях ознак дисциплінарного проступку.

В даному випадку суди повинні виходити з того, що недостатньо тільки встановити фактичні обставини справи, які можуть бути кваліфіковані в якості дисциплінарного проступку адвоката (наприклад, неявка адвоката в судове засідання), а вони повинні з'ясувати й причини, що спонукали адвоката на вчинення даного діяння. Слід відмітити й те, що деякі суди виходять з того, що з'ясування причин неявки адвоката в судове засідання та відповідне реагування на таку неявку є обов'язком суду. З таких позицій, наприклад, виходив Апеляційний суд Дніпропетровської області, який 17 січня 2011 р. виніс окрему ухвалу відносно судді Заводського районного суду м. Дніпродзержинська Дніпропетровської області (справа № 11/490/21/12) [16], у зв'язку із порушенням останнім кримінально-процесуального закону, зокрема, і через нез'ясування причин неявки в судове засідання адвоката підсудного та не реагування на його неявку в судове засідання належним чином.

Про наявність недоліків при винесенні окремих ухвал суду вказував ще І.Д. Якименко, який зазначав, що основним, властивим майже всім судам, недоліком є неконкретність у визначенні причин та умов, що сприяли вчиненню злочину. Він вказував на те, що нерідко в окремих ухвалях в стислій формі викладається вирок без вказівки причин і умов, що сприяли вчиненню злочину, і така ухвала направлялася відповідним посадовим особам «для вжиття заходів неповторення таких випадків» [17, с. 14].

При винесенні окремих ухвал в якості приводів для порушення дисциплінарного провадження відносно адвоката суди повинні врахувати й те, що вони не повинні містити вимог щодо перевірки рівня професійної підготовки адвоката. В даних ухвалях не можуть відображатися і вказівки по забезпеченню явки адвоката в судове засідання. А тому заслуговує на увагу, зокрема, окрема постанова Комсомольського районного суду від 31 жовтня 2012 р. (справа № 2114/8025/12) [18], якою доручається Херсонській обласній кваліфікаційно-дисциплінарній комісії ад-

вокатури вжити невідкладних заходів для забезпечення явки адвоката в судове засідання по розгляду кримінальної справи, в якій він брав участь в якості захисника. Правозастосовній практиці судів відомі й випадки, коли суди звертаються до відповідних регіональних кваліфікаційно-дисциплінарних комісій з метою, щоб ті посприяли у забезпеченні явки адвоката в судове засідання. Наприклад, такі випадки містяться в ухвалі про відкладення підготовчого судового засідання зв'язку з повторною неявкою адвоката, яка була прийнята 3 червня 2013 р. Київським районним судом м. Харків (справа № 640/7361/13-к) [19].

На нашу думку, такі окремі ухвали суду є некоректними, оскільки вони не тільки втручаються у внутрішню діяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій, а й змушують їх до вчинення дій, які законодавчо не віднесені до їх повноважень. Тому в даному випадку ми повністю підтримуємо твердження заступника голови Кваліфікаційної комісії Адвокатської палати Санкт-Петербурга Ю.Я. Шутілкина, який зазначає, що «проведення перевірки рівня професійної підготовки і проведення профілактичних бесід з адвокатом не передбачено чинним законодавством, в тому числі і в рамках дисциплінарного провадження. Органи адвокатського співтовариства не наділені повноваженнями, а тим більше не зобов'язані, забезпечувати явку адвоката куди б то не було, в тому числі для участі в судових засіданнях та проведенні слідчих дій» [20, с. 43].

Потрібно звернути увагу й на те, що при постановленні окремих ухвал, з метою ініціювання питання про дисциплінарну відповідальність адвоката, суди не наділяються повноваженнями щодо здійснення оцінки якості надання адвокатом юридичної допомоги своєму клієнту, а отже, й не можуть порушувати таке питання перед кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури. З таких позицій виходив і Апеляційний суд Чернігівської області, який ухвалою від 27 вересня 2006 р. (справа № 22ц-1589/2006) [21] скасував окрему ухвалу Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 19 серпня 2006 р. (в якій зазначалося, що причиною порушення закону з боку адвоката, на думку суду, є низький його професійний рівень), зазначивши при цьому, що визначення рівня професійних знань осіб, які займаються адвокатською діяльністю, не відносяться до компетенції суду.

На нашу думку, така позиція Апеляційного суду Чернігівської області є правильною, оскільки замовником надання юридичних послуг (правової допомоги) є клієнт, а тому тільки він повинен володіти правом здійснювати оцінку якості наданих йому адвокатом таких юридичних послуг. Потрібно врахувати й положення ст. 14 Правил адвокатської етики [22], в якій зазначено, що адвокат надає правову допомогу відповідно до законодавства України про адвокатуру та адвокатську діяльність на підставі договору про надання правової допомоги. Тобто правовідносини між адвокатом і клієнтом повинні бути врегульовані договором про надання правової допомоги. А тому клієнт, який вважає, що адвокат

не виконує або ж неналежно виконує свої професійні обов'язки, які на нього покладаються відповідно до укладеного між ними договору, наділяється повноваженнями правом персонального звернення до відповідної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури. В свою чергу, така комісія «уважно вивчає договір адвоката з клієнтом щодо встановлення предмету та обсягу правової допомоги, яку клієнту надає адвокат, а також документи, які адвокат готував у справі» [23, с. 26] та вирішує питання про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Використовуючи такий спосіб звернення до кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, як окрема ухвала, переважна більшість судів зобов'язують такі комісії повідомляти їх про вжиті заходи у місячний термін. В даному випадку суди використовують норми процесуальних кодексів, які регулюють положення про окремі ухвали суду (ч. 1 ст. 211 Цивільного процесуального кодексу, ч. 1 ст. 166 Кодексу адміністративного судочинства, ч. 6 ст. 23-2 попереднього Кримінально-процесуального кодексу). Тобто в таких окремих ухвалях судів фактично «міститься вимога «виконати» їх і «про виконання повідомити» протягом місяця» [24, с. 12]. Проте суди не враховують вимог Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [25], де передбачені інша процедура та інші строки розгляду заяв (скарг) на дії (бездіяльність) адвоката. Так, тільки ч. 1 ст. 40 вказаного Закону передбачено, що дисциплінарна справа стосовно адвоката розглядається дисциплінарною палатою кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури протягом тридцяти днів з дня її порушення. А процедурі розгляду дисциплінарної справи передують ще такі стадії, як перевірка відомостей про дисциплінарний проступок адвоката та порушення дисциплінарної справи.

Ми вважаємо, що в цьому випадку регіональні кваліфікаційно-дисциплінарні комісії повинні виходити з положення ч. 3 ст. 2 (з метою забезпечення належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів, забезпечення високого професійного рівня адвокатів та вирішення питань дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні діє адвокатське самоврядування) та ч. 3 ст. 33 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»

(дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в Єдиному реєстрі адвокатів України), в яких недвозначно зазначається, що вирішення питань про дисциплінарну відповідальність адвоката є виключною компетенцією вказаних комісій. Виходом в даній ситуації, на нашу думку, буде здійснення в місячний термін повідомлення кваліфікаційно-дисциплінарною комісією відповідний суд про те, на якому етапі відбувається розгляд отриманої окремої ухвали суду. Наприклад, в такому повідомленні може бути зазначено, що на підставі отриманої окремої ухвали суду: здійснюється перевірка відомостей про дисциплінарний проступок адвоката; прийнято рішення про порушення дисциплінарної справи відносно адвоката або ж про відмову в її порушенні.

Необхідність здійснення такого повідомлення з дотриманням місячного терміну полягає і в тому, що ч. 1 ст. 185-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачена адміністративна відповідальність за залишення посадовою особою без розгляду окремої ухвали суду чи окремої постанови судді або невиконання заходів до усунення зазначених в них порушень закону, а так само несвоєчасна відповідь на окрему ухвалу суду чи окрему постанову судді. Крім того, не потрібно забувати й про ст. 382 Кримінального кодексу України (невиконання судового рішення).

Висновки. Найпоширенішою формою звернення суду (судді) в якості приводу для порушення дисциплінарного провадження відносно адвоката є окрема ухвала суду. На жаль, правозастосовна практика судів свідчить, що значна кількість суддів при постановленні окремих ухвал не дотримується законодавчо встановлених умов їх винесення. Зокрема, такий недолік проявляється в належному їх обґрунтуванні та вмотивуванні, оскільки суди досить часто обмежуються лише вказівкою на фактичну наявність таких обставин, не з'ясовують при цьому дійсні причини та умови, що сприяли вчиненню, на думку суду, адвокатом дисциплінарного проступку. На нашу думку, суди повинні виходити з того, що недостатньо тільки встановити фактичні обставини справи, які можуть бути кваліфіковані в якості дисциплінарного проступку адвоката (наприклад, неявка адвоката в судові засідання), а вони повинні з'ясувати й причини, що спонукали адвоката на вчинення даного діяння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Заборовський В.В. Звернення суду (судді) в якості приводу для порушення дисциплінарного провадження відносно адвоката / В.В. Заборовський // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. – 2015. – Вип. 33. – Т. 2. – С. 169–172.
2. Кот О.В. Судові акти в господарському процесі України : дис. ... к. ю. н. : спец. 12.00.04 / О.В. Кот. – К., 2011. – 213 с.
3. Сьоміна В.А. Окрема ухвала адміністративного суду першої інстанції: деякі проблеми правового регулювання / В.А. Сьоміна // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. – Х. : Право, 2012. – Вип. 23. – С. 268–274.
4. Пасенюк О.М., Панченко О.Н., Авер'янов В.Б. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / [О.М. Пасенюк, О.Н. Панченко, В.Б. Авер'янов] ; заг. ред. О.М. Пасенюк. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 704 с.
5. Жога О. В боротьбі з процесуальними диверсіями не все средства хороши / О. Жога [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2010/3/31/22160.htm>.
6. Про незалежність судової влади : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 р. № 8 // Вісник господарського судочинства. – 2007. – № 4. – Ст. 6.

7. Гусаров К.В. Особливості окремої ухвали у цивільному судочинстві / К.В. Гусаров // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 2. – С. 139–141 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pap.in.ua/2_2013/Husarov.pdf.
8. Шиманович О.М. До питання про класифікацію ухвал суду першої інстанції в цивільному процесі України / О.М. Шиманович // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2007. – № 1. – С. 95–102.
9. Чуйков Ю.Н. Частное определение в гражданском судопроизводстве / Ю.Н. Чуйков. – М. : Юрид. лит., 1974. – 119 с.
10. Ухвала Окружного адміністративного суду м. Київ від 15 квітня 2013 р. (по справі № 826/1459/13-а) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/31153991>.
11. Про практику винесення судами окремих ухвал (постанов) у кримінальних справах : Постанова Пленуму Верховного суду України від 28 березня 2008 р. № 3 // Вісник Верховного суду України. – 2008. – № 4. – Ст. 8.
12. Майорова Л.В. Частные определения в уголовном судопроизводстве: автореф. дис. ... д. ю. н. : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; судостроительство; прокурорский надзор; криминалистика» / Л.В. Майорова. – Л, 1983. – 24 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=53411>.
13. Ухвала Апеляційного суду Кіровоградської області від 11 березня 2014 р. (справа № 11/781/93/14) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/37689985>.
14. Ухвала Апеляційного суду Дніпропетровської області від 29 листопада 2012 р. (справа № 11/491/570/2012) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/27713168>.
15. Ухвала Апеляційного суду Тернопільської області від 09 листопада 2011 р. (справа № 11-365/11) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/20425514>.
16. Частное определение Апелляционного суда Днепропетровской области (дело № 11/490/21/12) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/21812291>.
17. Якименко И.Д. О практике вынесения судами частных (особых) определений по уголовным делам / И.Д. Якименко, А.П. Былинкина // Советское государство и право. – 1964. – № 11. – С. 12–22 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://law.edu.ru/article/article.asp?articleID=1171002>.
18. Окрема постанова Комсомольського районного суду м. Херсон від 31 жовтня 2012 р. (справа № 2114/8025/12) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/28152433>.
19. Ухвала Київського районного суду м. Харків від 3 червня 2013 р. (справа № 640/7361/13-к) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/31708052>.
20. Шутилкин Ю.Я. Уважение к суду – не право, а обязанность адвоката / Ю.Я. Шутилкин // Вестник Адвокатской палаты Санкт-Петербурга. – 2006. – № 1. – С. 18–44 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://apspb.ru/vestnik/01_2006.pdf.
21. Ухвала Апеляційного суду Чернігівської області від 27 вересня 2006 р. (справа № 22ц-1589/2006) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/241158>.
22. Правила адвокатської етики, затверджені Установчим З'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vkdk.org/pravil-advokatskoji-etiki/>.
23. Титикало Р. Покарання задля захисту: притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності – практичні поради та аналіз практики / Р. Титикало // Український адвокат. – 2013. – № 9–10. – С. 25–27.
24. Чернышов В.И. Дисциплинарная ответственность адвокатов за проявление неуважения к суду / В.И. Чернышов. – М. : Американская ассоциация юристов, 2010. – 104 с.
25. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 17.